

Дошкільнє виховання

**ЩОМІСЯЧНИЙ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЛЯ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ**

Свідоцтво про державну реєстрацію
серія KB № 6919 від 31.01.2003

Виходить з 1931 року

Журнал нагороджено
Почесною Грамотою
Президії Верховної
Ради України

**№ 8 (817)
СЕРПЕНЬ 2009**

Головний редактор
Ніна АНДРУСИЧ

Редакційна колегія:
Георгій Балл, Іван Бех, Алла
Богуш, Мирослав Боришевський,
Катерина Волинець, Наталя Гав-
риш, Микола Грицан, Ольга До-
линна, Олена Кононко, Ніна
Курочка, Неля Лисенко, Марина
Машовець, Ніна Омеляненко, Зоя
Плохій, Неоніла Побірченко,
Тамара Поніманська, Юлія При-
ходько, Галина Тарасенко, Наталя
Чепелєва

Провідний редактор
Надія Сідаш

Музичний редактор
Наталя Рубальська

Коректор
Ніна Любаченко

Комп'ютерна верстка
Володимир Васильєв

Адреса редакції:
вул. Ю. Коцюбинського, 7
Київ-53, 04053

Тел.: 486-11-19, 486-91-14,
486-13-32 (т/ф)

E-mail: dv@fm.com.ua

Видавець: Видавництво "Світлич"

Видруковано на журнальному комплексі
видавництва "Преса України",
02146, Київ-146, Героїв Космосу, 6.

Підписано до друку 31.07.2009. Формат 60x84 1/8.
Папір офсетний №1. Офсетний друк. Умовн. друк.
арк. 3,72. Умовн. фарб.-відб. 14,88. Обл.-видавн.
арк. 5,5. Наклад 7500 прим. (загальний 12635
прим.) Зам. 0108908.

© Видавництво "Світлич", 2009

**Забороняється передрук
і копіювання матеріалів журналу
нинішнього та минулих років**

ДО СЕРПНЕВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

Цього року однією з найголовніших проблем, що обговорюватимуться на серпневих конференціях педагогів дошкільня, буде перебудова освітнього процесу дошкільного закладу згідно з вимогами Базової програми «Я у Світі».

Доцільно на цих зібраннях обговорити досвід апробації Програми педагогами різних регіонів (матеріали подаються від початку року в журналах «Дошкільнє виховання», «Палітра педагога», «Джміль»).

Серпневий випуск «Дошкільного виховання» ознайомить читачів з деякими здобутками севастопольців. Деталізовані практичні розробки подаватимуться в найближчих номерах журналів «Палітра педагога» та «Джміль».

Зміст

<i>Офіційний відділ</i>	<i>Громадянське виховання</i>
Планування роботи в дошкільних навчальних закладах Лист МОНУ від 03.07.2009 № 1/9-455 2	Людмила ХІТЬКО Рідний край знати — свій народ шанувати 20
..... <i>Базова програма «Я у Світі»</i>	<i>Здоров'я</i>
..... <i>Актуальні проблеми</i>	Ніна КРАВЕЦЬ Корекція рухових порушень. Зарубіжний досвід роботи з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату 21
Олена МИРГОРОД Від експерименту до впровадження ... 4	<i>Школа мислення</i>
<i>Планування</i>	Ольга ПАЩЕНКО Ейдетика на щодень 24
Олена ТРУСОВА Авторський підхід до планування 6	<i>Свята і розваги</i>
<i>Сила, спритність, витривалість</i>	Пісні до Дня Незалежності України 26
Ліна СВАРКОВСЬКА Типи занять з фізкультури 9	<i>Музика</i>
<i>Моральне виховання</i>	Ольга БАРАБАШ Ніжна "Колискова" та запальний "Гопак". Заняття для старших дошкільнят 28
Світлана ЛАЗАРЕВИЧ Емоційно-ціннісний розвиток дошкільників 12	<i>Свята і розваги</i> • <i>Екологія</i>
Тетяна БіЛОНОГОВА Все починається з добра. Заняття з емоційно-ціннісного розвитку для старших дошкільнят 14	Наталя ФЕДОТОВА Лісова казка. Розвага для старших дошкільнят 29
..... <i>Лосібник • Українознавство</i>	<i>Художньо-естетичний розвиток</i>
Тетяна МАКСИМОВА Подорож по місту Києву. Настільна гра для середньої та старшої груп ... 16	Ірина МАЙОРОВА, Тетяна ПАЦУКЕВИЧ Художнє середовище — основа розвитку 32
Леся КАНАФОЦЬКА Україна — Київська Русь. Комплексне заняття для старших дошкільнят 18	

На 1-й стор. обкладинки: фотоконкурс "Наші діти"

Мистецтво предків всотує дитина —
Це диво світу — тасмниця глини.

(Фото Володимира Васильєва)

КОРЕКЦІЯ РУХОВИХ ПОРУШЕНЬ

**Зарубіжний досвід роботи з дітьми,
які мають порушення опорно-рухового апарату**

Ніна КРАВЕЦЬ, канд. пед. наук,
доцент каф. корекційної психопедагогіки,

Ін-т корекційної педагогіки та психології НПУ ім. М. Драгоманова

Останнім часом в Україні все ширше починають запроваджувати інклюзивну форму освіти, за якої діти з порушеннями розумового чи фізичного розвитку мають право здобувати освіту у загальних неспеціалізованих навчальних закладах чи в масових школах. Тобто дитячі садки можуть відвідувати діти з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема з ДЦП, із затримкою психічного розвитку, з розумовою відсталістю легкої форми, епілептичним і шизофренічним слабоумством, з аутистичними рисами особистості, синдромом Дауна, порушеннями слуху, зору, мовлення та ін. І кожна така дитина потребує відповідної допомоги, зокрема з корекції вад фізичного розвитку. Тому кожен педагог має знати основні принципи роботи з дітьми з особливими потребами і те, яких можна досягти результатів.

Так, компенсаторно-корекційна робота з дітьми, що страждають на ДЦП (а це 25 на 1000 осіб), сприяє повному або частковому відновленню координації рухів.

Спеціальні вправи з поступовим фізичним навантаженням гальмують прояви судомних нападів у дітей, хворих на епілепсію.

Порушення загальної і дрібної моторики, особливо дрібної моторики пальців рук, характерні для дітей з розумовою відсталістю, можна повністю або частково подолати завдяки спеціально підбраному комплексу фізичних вправ.

Діти із затримкою психічного розвитку, зокрема зі специфічним розладом рухових функцій теж потребують спеціальної коригувальної гімнастики, спрямованої на вироблення плавних, точних, скоординованих рухів, а також на розвиток моторних навичок, техніки письма, малювання, конструювання тощо.

На особливу увагу потребують діти із синдромом Дауна.

Голландський спеціаліст **Петер Лаутеслагер** розробив основні принципи компенсаторно-корекційної роботи. **Його методика розрахована на роботу з дітьми, хворими на синдром Дауна, але її можна застосувати до всіх дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.**

Петер Лаутеслагер пропонує програму сприяння руховому розвитку дитини, адаптовану до специфічних проблем, що характерні для цієї категорії дітей. Автор поставив за мету оцінити рухову компетентність кожної обстеженої дитини та визначити терапевтичні підходи. Пропоновані ним методи втручання названо методами фізичної терапії — **кінезотерапії**. Нагадаємо, що в Нідерландах фахівців, які працюють з дітьми, називають фізіотерапевтами відповідно до прийнятої тут термінології. Кінезотерапія — їхня вузька спеціалізація. Петер Лаутеслагер разом із 16 зареєстрованими у країні колегами-кінезотерапевтами обстежували дітей віком від 9 до 47 тижнів, які до цього не проходили курсів кінезотерапії.

Дослідники встановили: **причина наявних рухових проблем криється насамперед у тому, що дитина не здатна належним чином керувати положенням різних частин свого тіла й координувати рухи**, внаслідок чого вона не може самостійно змінити рух, щоб підлаштувати його до зміни зовнішніх умов. Рухова активність тулуба розвивається надто повільно. Було визначено 15 основних навичок, які характеризують період розвитку елементарних рухів у цих дітей і на їх основі схарактеризовано порушення в системі постурального контролю.

Постуральний контроль — це контроль за положенням тіла у просторі, тобто координація процесів, які відбуваються в тілі дитини й відповідають за підтримку його положення у просторі під час руху. Особливості контролю за положенням тіла впливають на те, як дитина приймає певну позу і як підтримує її, тобто як стабілізує своє тіло. Адаже кожен малюк, у тому числі і з порушеннями опорно-рухового апарату, розвивається, опановуючи щось нове у рухах, включаючи відповідні рухові механізми для розвитку певних навичок. Слід зазначити, що така дитина використовує додаткові засоби для стабілізації положення тіла під час руху. Так, сидячи на колінах, вона підтримує тулуб завдяки опорі на руки. Щоб пересуватися, спираючись на руки та коліна, дитина не переставляє коліна, як руки, а підтягує їх. Оскільки для розвитку асиметричних рухів потрібний більш досконалий постуральний контроль, ніж для симетричних, діти компенсують цей недолік використанням симетричних зразків. Але, щоб дотримуватися рівноваги, треба оволодіти асиметричними рухами. Дитина ж із фізичними вадами, маючи порушену рівновагу, намагається збільшити площу опори й рухається так, що проекція центру ваги не виходить за її межі. Тому ці діти статичні, а їхні рухи однотипні.

Для оцінки рівня постурального контролю щодо 15 основних рухових навичок було розроблено наступний тест.

ОРН-тест

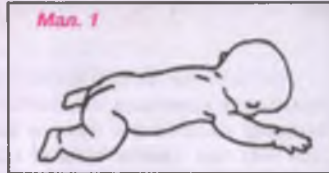
1. Дитина піднімає ноги в положенні лежачи на спині.
2. Піднімає руки в положенні лежачи на спині.
3. Піднімає голову в положенні лежачи на спині.
4. Спирається на лікті в положенні лежачи на спині.
5. Перевертається на спину з положення лежачи на животі.
6. Перевертається на живіт з положення лежачи на спині.
7. Сидить.
8. Повзає.
9. Ходить уздовж опори.
10. Стоїть біля опори.
11. Встає біля опори.
12. Стоїть без опори (самостійно).

13. Сідає (з положення лежачи на животі).
14. Ходить без підтримки (самостійно).
15. Встає без опори.

Кожна рухова навичка подається у її поступовому розвитку й кожній з них відповідає розроблена шкала рівнів розвитку контролю за положенням тіла.

Пропонована П. Лаутеслагером програма кінезотерапії має кілька стадій. До авторської методики корекції рухових порушень входять: опис порушень, прийоми кінезотерапії та рекомендації для батьків щодо роботи з дитиною у час формування у неї основних рухових навичок.

Перша стадія: рухи в положенні лежачи на животі. Дитина лежить пласко, спираючись на поверхню всім тілом, переважно із симетричною опорою (Мал. 1). Це перешкоджає розвитковій здатності симетрично підводити голову, тулуб, кінцівки. Щоб усунути цю ваду, автор пропонує такі вправи.

Вихідне положення — дитина лежить на животі.

♦ Під груди дитини підкладають предмет, який можна легко рухати (згорнутий рушник або великий м'яч), змінюючи таким чином її вихідне положення від горизонтального до вертикального і навпаки — стимулюють здатність дитини піднімати голову (Мал. 2).

(іграшки), хапати його і гратися ним. Таким чином дитина переносить вагу тіла на одну з рук, що стимулює випрямні реакції (Мал. 3).

♦ Утримуючи дитину за обидві руки й повертаючи її тіло, навчають контролювати положення голови, стабільність тулуба; згинати і розгинати тулуб і кінцівки, дотримуватись рівноваги; переносити центр ваги в напрямку до голови, обмежувати опору на ноги.

Вихідне положення — дитина лежить на спині, голова на валику, ноги впираються у щось тверде.

♦ Дорослий підтримує плечовий пояс дитини, завдяки чому вона може тягнутися рукою за предметом, гратися в ігри, пов'язані з координацією: "рука – рука", "рука – рот", "рука – око".

♦ До ніг дитини прив'язують іграшку або злегка лоскочуть стопи, привертаючи її увагу. Нахилиючи таз назад і піднімаючи ноги з пасивною стабілізацією стегон, дитина закріплює здатність згинання тулуба.

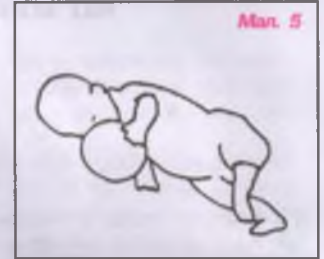
♦ Щоб навчити дитину згинати шию і тулуб, її з положення лежачи, притримуючи за плечі, переводять в положення сидячи, а потім знову поступово опускають до горизонтального положення.

♦ Щоб розвивати бокові нахили та повороти голови, дитину притримують за плечі, переміщуючи одне плече вперед, друге тримаючи у вихідному положенні.

♦ Для посилення стабілізації плечового і тазового поясів за рахунок сенсорної стимуляції постукують по стопах і долонях дитини (рухи спрямовані по вісі кінцівок).

Інші вихідні положення. Коли дитина спирається на руки в положенні лежачи на животі, стимулюється стабільність плечового пояса, коли випрямляє ноги в положенні лежачи на животі; переносить вагу на ноги під час повзання і стоїть, спираючись на руки й коліна — стабільність тазу та стегон.

Третя стадія: перевертання. Під час перевертання дитині важко підвести голову, відірвати тулуб і кінцівки від поверхні опори. Сприяє перевертанням можна, додатково скориставшись гімнастичним м'ячем, великим валиком, хиткою дошкою (Мал. 5).

♦ У разі потреби звертаються до пози напівсидячи: дитині надають положення, за якого голова піднята, — це активізує м'язи живота.

Четверта стадія: рухи в положенні сидячи. Дитина сидить з "круглою спиною", нахилившись вперед і спираючись руками на широко розставлені ноги або на підлогу (Мал. 6–8).

♦ Щоб навчити її правильно сидіти, стимулюють рухи голови в положенні лежачи на животі та лежачи на спині.

♦ Рухи голови стимулюють також у положенні сидячи на стабільній або рухливій поверхні опори.

♦ У разі потреби підтримують тулуб, стимулюючи його рухи згинанням та розгинанням у положенні лежачи на животі, на спині та під час перевертання.

♦ Для стимулювання реакцій рівноваги, згинання й розгинання тулуба дитину садять на стабільну поверхню (горизонтальну, похилу, з широкою або вузькою площею опори), притримуючи за плечі, таз або за ноги.

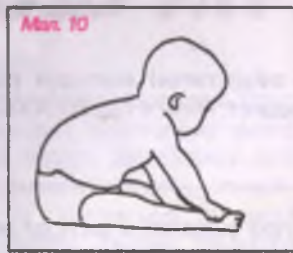
♦ Щоб навчити згинати й розгинати тулуб, домогтися реакцій рівноваги та випрямних реакцій, дитину садять на рухливу поверхню (м'яч, валик, стільчик, гойдалку, собі на коліна) і похитують.

♦ Щоб навчити підтримувати тулуб і стимулювати розгинання, дитину садять за низький столик, на якому лежить іграшка. Дотягуючись руками до неї, дитина вчиться розгинати й згинати тулуб.

♦ Для стимуляції стабільності плечового пояса дитину кладуть на живіт так, щоб вона, спираючись на руки, дотягувалася ними до предмета.

П'ята стадія: повзання. Повзаючи, дитина використовує симетричні пози й симетричні зразки рухів. Вона намагається повзати на животі, викидаючи перед собою водночас обидві руки і пасивно підтягуючись на них

(Мал. 9) або повзати сидючи (Мал. 10). Їй важко перенести вагу тіла вбік і навчитися просуватися вперед.

• Насамперед, із положення лежачи на животі з опорою на передпліччя (лікті), дитина має навчитися переносити вагу на одну руку — водночас друга рука "звільниться" для рухів.

• Потім дитину навчають дотягуватися рукою до предмета в горизонтальній площині, щоб могла згинати, розгинати й стабілізувати тулуб. Якщо, спираючись на руки та коліна, (Мал. 11) дитина виконує довільні рухи, в неї поліпшується стабільність тулуба, плечового й тазового поясів.

Спочатку вона використовує для повзання симетричні зразки рухів. А повзаючи вгору по похилій площині або по сходинках, опановує асиметричні рухи.

Шоста стадія: перехід у положення сидючи і з положення сидючи в інші пози. Часто, сидючи, дитина не може змінювати положення тіла. Щоб виправити цю ваду, тільки-но дитина починає самостійно підтримувати позу сидючи, її вчать переходити з положення лежачи у положення сидючи (Мал. 12). Для цього підтримують її під грудьми.

Спочатку дитина сидить між ногами дорослого, потім переходить у положення лежачи на животі (через ногу дорослого) через проміжне положення сидючи на боці. Таким чином виконується алгоритм: положення сидючи — положення сидючи на стегні, спираючись на ногу дорослого — положення лежачи на животі через ногу дорослого. Виконуючи зворотну послідовність рухів, дитина знову повертається у положення сидючи. Водночас дорослий стимулює опору на руки, розгинання тулуба й ізолюваність рухів. Так, якщо дитина недостатньо сильно відштовхується руками, він може допомогти їй, злегка підвівши свою ногу. Також для підтримки тулуба використовують валик зі згорнутого рушника або м'яч.

Сьома стадія: рухи в положенні стоячи. У дитини спостерігається порушення контролю за положенням тіла (контролю нижніх кінцівок). При розгинанні тулуба, положення у тазостегнових і колінних суглобах не зовсім стабільне. Стопи часто мають меншу довжину, ніж у здорових однолітків. До того ж стопа відведена назовні, а склепіння стіп ще не сформовані (пласко-вальгусна стопа). Також наявна статична поза стоячи. Ноги функціонують симетрично. Здатність переносити вагу тіла на одну ногу розвивається пізніше. Працюючи з дитиною, дорослий постійно збільшує міру опори тіла на ноги (перенесення ваги на ноги), зменшуючи при цьому додаткову підтримку.

• Поклавши дитину животом на великий м'яч і поступово перекинувши його, можна домогтися перенесення ваги тіла дитини на ноги. У вихідному положенні дитина лежить горизонтально і м'яч повністю підтримує її тулуб.

При перекичуванні м'яча тулуб поступово набиратиме вертикального положення з перенесенням ваги на ноги. Перенесення ваги тіла на одну ногу стимулюють, якщо дитина стоїть, спираючись на м'яч. Також навчають дитину переносити вагу тіла на ноги або на одну ногу, якщо вона сидить на м'ячі.

• Дитину ставлять біля журнального столика або тумби так, щоб вона могла спиратися або не спиратися тулубом, стегнами чи колінами. Поступово зменшуючи міру сторонньої підтримки, активізують утримування дитиною пози стоячи. Вона може триматися за опору однією рукою або двома. З цього положення стимулюють рухи тулуба та вільні рухи руками.

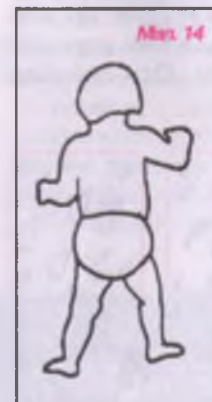
• Дитину навчають стояти на одній нозі, переносити вагу й тренувати рівновагу в положенні стоячи на колінах. Варто ставити її і на нестійку поверхню: батут, хитку дошку, надувний матрац, круг для плавання. Корисно навчати піднімати одну ногу, поставивши на сходинку або на стільчик.

Восьма стадія: вставання. Дитина встає, симетрично спираючись на опору й відштовхуючись від неї руками. Здатність ніг приймати на себе вагу тіла у вертикальному положенні мінімальна. Тут найбільш важливо урізноманітнити рухи дитини в положенні стоячи. Варто вчити дитину переносити вагу на одну ногу, піднімаючи другу; заохочувати ходити вздовж опори, опускаючи одну руку й піднімаючи тулуб.

Важливо стимулювати перехід з положення сидючи у положення стоячи (вставання) при симетричній опорі на ноги: дитина може вставати зі стільчика або з ноги дорослого. Слід поступово зменшувати міру підтримки тулуба й рук. Корисно стимулювати перехід з положення стоячи на колінах або стоячи на одному коліні у положення стоячи (Мал. 13).

Дев'ята стадія: ходіння. Дитина ходить, широко розставляючи випрямлені в колінах ноги (Мал. 14). Причина цього — проблема з рівновагою та відсутність ізолюваних одне від одного рухів голови, тулуба й кінцівок. Тому важливо розвивати ізолювані довільні рухи в положенні стоячи.

• Дитину навчають ходити вздовж опори, оминаючи кути, переходити від однієї опори до іншої, змінюючи відстань між предметами, за які вона тримається. Вчать ходити, штовхаючи перед собою іграшки, візочок. Тримуючи дитину за обидві або за одну руку,

навигають ходити з підтримкою.

• Корисно навчати підніматися або спускатися зі сходинок, ходити по одній лаві або по двох, приставлених одна до одної з підтримкою або самостійно.

• Також навчають переступати через перешкоду з підтримкою або самостійно, поступово змінюючи висоту перешкоди. Для зміни довжини кроку навчають переступати з однієї лави на іншу або з одного обруча в інший.

• Важливо вчити ходити по хиткій поверхні з підтримкою або самостійно; ходити вгору по похилій поверхні або східцями, змінюючи кут нахилу. Корисно навчати стрибати на батуті, ходити по хиткій дошці або гойдалках. Доцільно вчити ходити на роликівих ковзанах, взуваючи один з них. Швидше навчитися ходити допомагає катання на самокаті, стрибання сидючи верхи на м'ячі з руками. ■